ה ת י ע צ ו ת

הנשיא מר ז. שזר

עם סיעת אגודת ישראל בכנסת

בשאלת הרכבת הממשלה החדשה

ירושלים, כז' בסיון תשכ"ג (19.6.63)

נכחו:

הנשיא מר ז. שזר

מטעם סיעת אגודת ישראל בכנסת:

הרב י. מ. לוין

הרב מ. פרוש

מטעם לשכת הנשיא:

מר ד. ברטוב

ההתיעצות נפתחה בשעה 12:06

" נסתיימה " 12:35

הנשיא ז. שזר: כבר עברו הרבה שבטי ישראל לפני. בערך אין שינויים מרובים בהצעות המעשיות. כלומר אין מכבידים עלי את המלאכה. אבל טוב לדעת מה כרגע מסעיר את הרוחות בכל החלקים. זוהי שרשרת ארוכה. לא תארתי לעצמי קודם שזה יקרה כל כך מהר. ידעתי שזה שייך לענין. אבל שהמשבר יפרוץ כל כך מהר, רק עכשיו התחלתי לכהן במשרה זו והיכף יקפוץ עלי המשבר, לא פיללתה.

אני באמת זקוק עכשיו לעצה טובה מה אתם מייעצים, מה נחוץ לעשות ומה נחוץ לייעץ לאיש שאטיל עליו את התפקיד של הרכבת הממשלה. השאלות הן איפוא שתים: על מי עלי להטיל את התפקיד של הרכבת הממשלה, ומה עלי לייעץ לאיש אשר אטיל עליו את התפקיד ?

ח"כ הרב י.מ. לוין: עוד פעם אנחנו מברכים אותך גם בהזדמנות זו להבחרך לנשיא. אם פתרון משברים הוא דבר נוח או לא, אבל לעבודה המעשית זה שייך.

ברור שצריך למסור את התפקיד של הרכבת ממשלה על המפלגה הגדולה. שמענו שהיא החליטה להטיל זאת על מר אשכול. חושבני שאיננו טועים כי מר אשכול הוא האיש המתאים שיתחשב עם כל החוגים, וביניהם גם עם חוג היהדות הדתית, שאנחנו מייצגים אותו.

הנשיא כבר אמר שאין הוא רואה שינויים. אין לי אלא לחזור על מה שאמרתי לפני שנה וחצי בזמן הצגת הממשלה. אומר את הדברים בקיצור למען הנשיא. לפני שנה וחצי ביום כג' בחשון תשכ"ב אמרתי לנשיא המנוח בן צבי עליו השלום - ואני חוזר על כך לפני נשיאנו יבדל לחיים ארוכים - ואמרתי זאת בכנסת, שבמצב הנורא שבו אנו קיימים, והוא לא נשתנה מאז לטובה, באופן גלובלי, הרי לפי דעתנו ולפי השקפתנו ישנה דרך אחת ויחידה ליהדות התורה הנאמנה, ועכשיו עוד יותר מאז. יש לנו שתי שאיפות, שתי דרישות, מכסימלירת ומינימלירת. הדרישה המכסימלית, השאיפה שלנו היא שמדינת ישראל כולה תעמוד תחת עול מלכות שמים, זאת אומרת תחת שלטון התורה בכל ואז לפי השקפתנו כל הבעיות וכל הסכנות, העולמית והמקומית, תקבלנה את פתרונן המלא. אבל עדיין לא בא משיח ואנחנו יודעים שעדיין לא הגענו לזאת, עד אז יש לנו דרישות מינימליות למקרה אם ידברו אתנו שניכנס לממשלה, אם מישהו ידבר אתנו על כך.

הדרישות האלה הן: א) לחסל, מה שעוד ישנו לדאבוננו, בענין ההעברה על הדת, אם כי לא אומר שזה בזדון, אבל בעקיפין משנים אנשים דתיים שבאו מגלויות שונות. את זאת צריכים לחסל.

ב) ענין המיסיון . לדאבוננו זה נתרבה והולך. אנחנו יודעים על כל הקשיים, אבל לאחר שבאנו לידי מדינת ישראל אי אפשר להרשות למיסיון לפתח

את פעולתו. ובאחרונה נתווספה בנית הכפר "נס עמים", כפר שבונים בשביל המיסיון. ויש גם עוד כפרים כאלה, כגון כפר הבפטיסטים. בכלל המיסיון מתרבה וצריכים לדעתנו לחסל את זאת.

ג) אחד הדברים הכואבים ביותר זהו ענין היתרי עבודה בשבתות במפעלים גדולים ועדיין אין שום חוק שבת.

ד) ניתוח מתים. בשטח זה יש פשוט הפקרות. גוף אדם נעשה הפקר. אינני רוצה להרבות בפרטים על כך.

בדרך כלל יש בענין הדת בממשלה סטאטוס קבו. אבל הסטאטוס קבו הוא רק לחומרא ולא לקולא, כי הדברים הולכים ומחמירים. ואם אפשר משהו לשנות לטובה, אומרים סטאטוס קבו ואין נותנים. אם זה לרעה, שוכחים את הסטאטוס קבו. יש עוד דוגמאות שונות, אבל אינני רוצה לחזור על כל הפרטים.

יש עוד איזו טרוניה על דבר שאיננו בסדר. וזה בא כבר אחרי כב' בחשון תשכ"ב. אנחנו חושבים את עצמנו כמו דתיים. מה שיגידו עלינו, אבל אנחנו דתיים.

<u>הנשיא ז. שזר:</u> מי מפקפק בזאת ?

<u>ה"כ הרב י.מ. לוין:</u> הדברים הנוגעים לדת נוגעים גם לנו. בממשלה זו עשו מפלגת פועלי ארץ ישראל ומזרחי הסכם בענין הרבנות הראשית ובענין הרבנים המקומיים, בענין מועצות דתיות, על גבנו, לא שאלו אותנו ולא דברו אתנו. אבל הדברים נוגעים לנו, ואת זאת צריכים לתקן.

אלה הם הפרטים. את זאת צריך להגשים. הנשיא באמת לא שאל אותנו, אבל אנחנו אומרים, אילו היה מפנה והיו נעשים השינויים העיקריים בשטח הדת, אפשר היה לדבר על כניסתנו לממשלה. אבל אין כלל רצון לזה, כי סוף כל סוף נשארה הממשלה כמות שהיא, אז ממילא לא יהיו שינויים בענינים אלה.

אבל אם הנשיא שאל אותנו, אפילו אם אין אנו נכנסים לממשלה, עלינו לבקש מהנשיא ומהממשלה החדשה שלשה דברים. במצב הנורא, שאנחנו נמצאים בו, צריכים לדעתנו להתקרב יותר ולא להתרחק יותר מדי מן היהדות הדתית. זה בדרך כלל. שנית: על הנשיא ועל הממשלה החדשה - ואני חושב שאשכול מסוגל לכך - לא לעשות מעשים חדשים שיגרמו להסתערות רוחות חדשה בנוגע לדת, לא לגרום לכך. אינני רוצה להכנס לפרטים. שלישית: כבר אמרתי זאת לנשיא בשיחה הראשונה שהיתה לי אתו: בנוגע ליחסים עם גרמניה צריכים לדעתי לנהוג בזהירות יתרה יותר ממה שנהגו עד עכשיו, כי העם רגיש ואפשר להבין את זאת וצריכים להתחשב בזאת מאד מאד. לדעתי זה יהיה גם לטובת הענין. אינני רוצה להכנס לפרטים. אבל נחוץ מאד וטוב לענין שננהג בזה בהתאפקות יתרה, ודי לחכימא ברמיזא.

<u>הנשיא ז. שזר:</u> אני מודה לך בעד כל הדברים שאמרת. אבל אשאל אותך שאלה. אני חושב, שאתם וודאי תסכימו לכך, שכיוון שקרה מה שקרה נחוץ לשקם את הממשלה עד כמה שאפשר במהירות.

<u>ח"כ הרב י.מ. לוין:</u> נחוץ.

<u>הנשיא ז. שזר:</u> זה יהיה גם לטובה מבחינה פוליטית, להוכיח כלפי הערבים וכלפי העולם שלא נחלשנו על ידי כך.

<u>ח"כ הרב י.מ. לוין:</u> עד כמה שאפשר להקטין את הזעזוע.

<u>הנשיא ז. שזר:</u> ומה שיש לעשות לתיקון הדברים, כדי שהרכבת תוכל לנסוע הלאה, יש לעשות בהקדם האפשרי. אבל נניח אליבא אלה שרוצים כל הזמן להרחיב את הבסיס, שעליו נבנתה הממשלה ולהפוך את הממשלה לממשלה המייצגת יותר מפלגות מאשר כיום, יש שתי אפשרויות. אפשר לומר, הממשלה הזאת קיימת, אפשר להקים אותה מחדש להרחיב אותה. אם המפלגה הזאת מסכימה להצטרף לממשלה, אפשר באותה המהירות מבלי לעכב את התנועה יותר מדי, לעשות זאת. אני רוצה לדעת מה המצב בכיוון זו מבחינת האפשרות הנפשית של החלק הזה. או אפשר להגיד: כיון שישנן הדרישות, וישנן דרישות לפי "צעטעל קטן" שאפשר לדון עליו, אולם אי אפשר לעשות זאת במהירות, יש דברים שאפשר לדון עליהם גם במהירות, אבל בדרך כלל בשעה שמתחילים במשא ומתן, הדברים מתפרשים הלאה וישנם דברים שידרשו משא ומתן ארוך, ואז תתעכב אפשרות שיקום הממשלה. ואז צריכים להגיד: מה עדיף – מהירות הקמת הממשלה או מיצוי המשא ומתן עד תומו ? לא רק מקים הממשלה צריך לשאול את זאת, אלא גם המפלגה הרוצה בהרחבת הבסיס או הרוצה שעל ידה יורחב הבסיס צריכה לשאול את עצמה: אם בינתיים יהיה משא ומתן ארוך, הטוב הדבר, או שיש קודם כל להכנס לממשלה ואחרי כן בתוך הממשלה להלחם על הדברים האלה ? היינו לא שידרשו דברים אלה מראש לפני הכניסה לממשלה, אלא שבשבתנו בתוך הממשלה נדאג לכך שלא תהיה התרחקות מהדתיים וכל יתר הדברים שאמרת, אבל זה יהיה לאחר כניסתנו לממשלה. יכולה מפלגה לומר: אילו היו פונים אלינו, היינו נכנסים לממשלה גם במצב של עכשיו. האם אני יכול להגיד לאיש שאטיל עליו את התפקיד של הקמת הממשלה – נתקבל אצלי הרושם שאם תפנו למפלגה זו ותבקשו שהיא תצטרף לממשלה, הרי מבלי שתבטל על תכניותיה בתוך הממשלה, היא מוכנה להכנס לממשלה בלי משא ומתן מוקדם ?

<u>ח"כ הרב י.מ. לוין:</u> חשבנו על כך, ולצערי הגדול לא נוכל לעשות זאת. הדברים שמניתי הם הדברים המינימליים. האם להכנס לתוך הממשלה, להלחם שם ולצאת עוד הפעם מחובה ?

<u>ח"כ הרב מ. פרוש:</u> אלה הם תנאי-יסוד שבלי הבטחתם קשה לנו לתת את ההסכמה.

הנשיא ז. שזר: אתם למעשה דורשים דברים שמתפקידכם לעמוד עליהם. אם תדרשו שהממשלה תתן לכם תכנית שלא יהיו כלל ניתוחי מתים, זה ענין ארוך. היא צריכה לשבת עם האוניברסיטאות ואין היא יכולה בקלות דעת להחליט על כך. אינני יודע אם יתר השותפים בממשלה יהיו שותפים לדרישה הזאת.

ח"כ הרב י.מ. לוין: מותר לי להגיד לידידי הנשיא ? אנחנו עוסקים בזה כבר עשר שנים. כבר דברנו על כך הרבה פעמים עם בן גוריון. אמרו שיבדקו. אין אנחנו נגד הממשלה. אבל ישנם עניני הלכה, הדברים כל כך ידועים. יש ענין של מת מצוה, ויש עניני משפחה. בשטח זה צריך לשנות מהקיים.

הנשיא ז. שזר: אם אני אומר, כי העדיפות הראשונה היא להציג את הממשלה החדשה בשבוע הבא בפני הכנסת, ואני רוצה שיחד עם זה תהיה גם הרחבת הבסיס, האם זוהי אוטופיה או זה אפשרי ? ישנם בין הדברים שמניתם דברים שעליהם תוכלו לעמוד בממשלה. כך למשל ענין היתרי עבודה בשבת. בשטח זה לא ייפסק מעולם דברים שעליהם תצטרכו לעמוד. או נניח מלחמה במיסיון. מפעם לפעם קמים דברים. אתם יושבים בממשלה, אתם דורשים ומצביעים. אבל אם אתם רוצים הבטחת דברים מראש, הרי ענין כמו ניתוחי מתים אין לי ספק שזהו ענין למשא ומתן ארוך. לענין היתרי עבודה בשבת יש ועדה.

ח"כ הרב י.מ. לוין: יש אצלנו רק דבר עקרוני: בכל הנוגע לפיקוח נפש המדינה ופיקוח נפש היחיד, אנחנו מסכימים להיתרים. אבל להתחיל לתת היתרים במקרים שיש שאלה של ריוח כספים, ענין כלכלי, אין אנו יכולים לקבל שזהו פיקוח נפש.

הנשיא ז. שזר: אינני רוצה להתווכח. אולם האם על ידי אי-כניסתכם ענינים כאלה ייפסקו מאליהם ? אתם אחראים לענינים אלה אם אתם בממשלה או אינכם בממשלה.

ח"כ הרב י.מ. לוין: יש הילוק גדול אם אנחנו יושבים באחריות קולקטיבית בממשלה או לא. קבלנו כל השנים שיש לתת היתרים בכל הענינים הנוגעים לפיקוח נפש המדינה ופיקוח נפש היחיד, אבל אין אסון לא לתת היתר אם יש הפסד כסף. את סכנת המיסיון יש לעקור.

הנשיא ז. שזר: האם אפשר לעשות זאת במשך השבוע או לא ?

ח"כ הרב י.מ. לוין: במשך השבוע לא. אבל אם יש לכם אינטרס בזה, אם לא עכשיו, ישבו אתנו כעבור חודש או חדשים ויציעו לנו דברים, נהיה מוכנים לדבר.

הנשיא ז. שזר: עכשיו השעה של הרכבת הממשלה.

הרב מ. פרוש: בקשר להיתרי עבודה בשבת אתן דוגמה. מטעם אגודת ישראל יוצאים חברים לישובי-פיתוח לשבת-מבצע בענין הדרכת עולים, לקרב אותם, לאמץ משפחות. זוהי פעולה חשובה מאד שנעשתה מטעם אגודת ישראל בזמן האחרון. והנה יצאו לבית שאן, והנה בשבת אחת אחרי נאום של אחד הנואמים שלנו ערכו שולחן וישבו אנשי המקום עם הנואם ושוחחו ביניהם. הנואם התעכב על ענין שמירת השבת. באמצע התחיל מישהו בהיסטריקה לבכות. התחילו לשאול אותו על מה הוא בוכה כל כך. השיב: "אני מוכרח להתוודות. ביום כפורים זה עבדתי, מפני שהציעו לי פי חמשה ממה שאני מקבל בעד עבודה ביום רגיל, ולא יכולתי לעמוד בנסיון." והנה הדברים הגיעו לידי כך, שמשלמים תשלום כזה כדי לפתות יהודים לעבוד ביום הכפורים !

הנשיא ז. שזר: אתם יכולים לשבת בממשלה ולעכב. גם בסוכנות היהודית, כשהגיעו לפנינו דברים מעין אלה, עשיתי משהו, אבל בלעדיכם לא יכולתי לעשות זאת. אבל בפני עומדת השאלה, שנחוץ בהקדם האפשרי להקים את הממשלה החדשה. אני רוצה כי תוכל להתייצב עוד בשבוע הבא בפני הכנסת. אחרי האסון שקרה דבר זה הוא לפי דעתי הדבר הראשון במעלה. האם אפשרי הדבר שירכיבו מהר מחדש את הממשלה על הבסיס הקיים עם איזה שינוי, ואולי חלק שעד עכשיו מפני הרבה סבות לא היה בפנים, ישב עכשיו בפנים ? אני מדבר על אגודת ישראל. אם אתם אומרים, שעל דברים אלה ואלה אתם רוצים לעמוד, יכול אשכול להגיד, תינתן לכם הרשות לכך לכשתשבו בממשלה. אם אתם אומרים, שתוך כדי ישיבתכם בממשלה תימצא גם האפשרות לדון בשאלות אלה, תעשו זאת, אפשר אולי גם לקבל את עמדתכם. אבל אם תגידו שקבלת תשובות על שאלות כאלה היא קונדיציה סינה קווה נון, תנאי בני גד וראובן, לכניסתכם לממשלה, ואם אתם מקבלים תשובה חיובית - אתם נכנסים, ואם אינכם מקבלים תשובה חיובית - אינכם נכנסים, פירוש הדבר שהתשובה לא תוכל להיות תשובה חיובית, ואז יתחיל להתנהל משא ומתן. יש עוד מפלגות הרוצות במשא ומתן. משא ומתן דרכו בכך שיש דרך צרה מצד זה ורחבה מהצד השני. פירוש הדבר שנחוץ לוותר. אחרת משא ומתן על ענינים כאלה הוא אם לא הלכתא למשיחא הרי ענין לזמן ארוך וזה יהיה אז בניגוד לפרינציפ העיקרי הראשוני, שאמרתי לכם כי נחוץ בהקדם להרכיב ממשלה.

אילו אמרתם לי עכשיו, שאת כל הדרישות הללו תעמידו, אולם כרגע תיכנסו לממשלה לפי המתכונת הקיימת ותקבלו תיק, אבל אינכם מעכבים את הקמת הממשלה על ידי משא ומתן זה, אז ישנו סיכוי כל שהוא.

הרב י.מ. לוין: כל הזמן לא היה זמן בהול כל כך כמו עכשיו. גם בן גוריון וגם אשכול הציעו לנו להכנס לממשלה הקודמת. אמרנו, אם לא יבוא שינוי עקרוני בחלק מהדברים שעליהם עמדנו, זה איננו בחשבון.

הנשיא ז. שזר: תצהירו על הפרינציפים שעליהם תעמדו בהיותכם בממשלה.

הרב מ. פרוש: עם כניסתנו לממשלה אנחנו נושאים באחריות קולקטיבית לכל הדברים האלה, שאיננו יכולים לשאת בעדם באחריות.

הנשיא ז. שזר: אבל ישבתם כבר בממשלה.

הרב י.מ. לוין: כשנכנסנו אז לממשלה היה הדבר נגד רצוני. אתה פעלת שלא נצא. אבל איננו רוצים להכנס ולצאת. או שניכנס בכל האחריות או שנצא בכל האחריות. להכנס ולצאת כעבור זמן מה, זה לא טוב.

הנשיא ז. שזר: אבל ישבתם ויצאתם ולא חל שום שינוי לרעה בענינים אלה.

הרב י.מ. לוין: אין לנו עקרון לא להיות בממשלה.

הנשיא ז. שזר: הוכחתם את זאת.

הרב י.מ. לוין: אבל אילו ראינו אצל בן גוריון ואשכול שיש איזה שינוי עקרוני, ולא סטאטוס קבו אלא שרוצים משהו לשנות, נגיד לא ארבעה דברים אלה אלא שלשה דברים, היינו שוקלים. אבל כיון שאין שינוי עקרוני, ואיני מאמין שבימים הקרובים יהיה שינוי עקרוני, איננו יכולים להכנס.

הנשיא ז. שזר: אני מצטער מאד.

הרב מ. פרוש: אני רוצה להתעכב על הנקודה האחרונה, שהרב לוין התעכב עליה. אמנם יש מכסימום, תנאים מכסימליים לכניסה לממשלה, אבל בנקודה האחרונה התעכב הרב לוין על מינימום שבמינימום, לבקש את האיש שירכיב את הממשלה ויעמוד בראשה, שלא להעמיק את התהום ביחסים עם היהדות הדתית. וזה תלוי בדברים יסודיים. נגיד בענין היתרי-עבודה בשבת. יש גם בזה דרגות, היינו להתיר רק מה שקשור בעניני בטחון ומה שדרוש לפיקוח הנפש. אבל בזמן האחרון ניתנים היתרים ללא כל יסוד מספיק.

דבר שני הוא ענין המיסיון. זהו באמת דבר המעמיק את התהום. בהזדמנות קודמת הצענו למר אשכול הצעה בקשר למיסיון, למצוא איזה מוצא שלא יוכלו להעביר ילד מדה אחת לשניה, לא מדת גריית ליהודית ולא מדה יהודית לגריית ולהוקק חוק שימעט את התפשטות המיסיון. אנשי המיסיון פועלים כעת בהיקף גדול.

אילו היו עושים צעדים למנוע את התפשטות המיסיון ומגבילים את היתרי-העבודה בשבת ומראים רצון להתחשב ביהודים הדתיים, ולא מה שעשו בזמן האחרון בענינים הנוגעים לצפורן נפשה של היהדות הדתיה, גם בנוגע למועצות הדתיות ולרבנות הראשית - היינו דנים בענין.

הנשיא ז. שזר: אילו הייתם בממשלה, היה הדבר הזה נעשה יחד אתכם.

<u>הרב מ. פרוש</u>: אבל אם אין אנו נמצאים בממשלה, גם אנחנו נמצאים במדינה.

<u>הנשיא ז. שזר</u>: יש עוד צדדים במדינה, שלא יראו את עצמם יוצאים ידי חובתם, אם גם אתם תהיו בפנים.

אני רוצה להרחיב את הבסיס ורוצה שהממשלה תקום בהקדם.

אם אין קושרים דבר אחד בשני, אין קשיים מבחינה זו.

ה ה ת י ע צ ו ת נ נ ע ל ה